

Inleiding

Dit vlugschrift beschrijft de ontwikkeling van de werkgelegenheid (in werkzame personen, afgekort wzp) en het aantal vestigingen in de gemeente Groningen tussen 1 april 2012 en 1 april 2013. De gegevens komen voort uit het jaarlijkse werkgelegenheidsonderzoek van het Vestigingenregister van Onderzoek en Statistiek Groningen (O&S). O&S verzamelt gegevens van alle vestigingen in de gemeente Groningen. Deze gegevens werkt O&S met terugwerkende kracht bij: Voor mutaties uit voorgaande jaren, die in het afgelopen jaar zijn geconstateerd, zijn de gegevens bijgewerkt. De data in dit vlugschrift kunnen daarom afwijken van die in voorgaande versies.

Kerncijfers werkgelegenheid

Tabel 1 Werkzame personen (wzp) en vestigingen

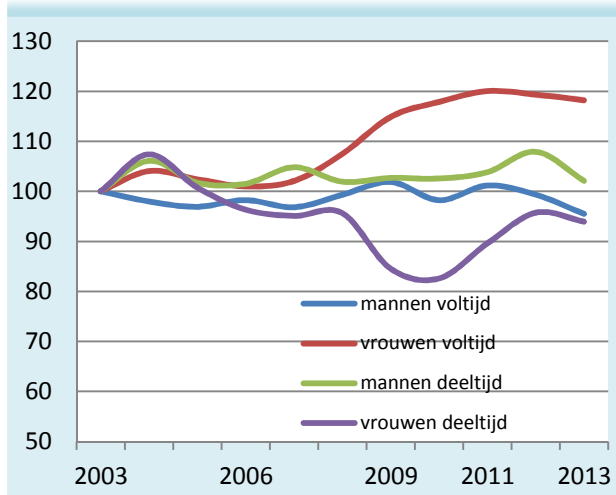
	2009	2010	2011	2012	2013	ontwikkeling 2012-2013	
						abs	perc.
werkzame personen							
vast personeel	128.320	127.130	130.825	130.677	127.197	-3.480	-2,7
uitzendkrachten	4.821	4.344	4.882	4.778	4.457	-321	-6,7
totaal werkzame personen	133.141	131.474	135.707	135.455	131.654	-3.801	-2,8
ontwikkeling werkzame personen (%)	6,3	-1,3	3,2	-0,2	-2,8		
vestigingen							
0- vestigingen	386	530	520	365	289	-76	-20,8
volgens de Lisa-definitie	13.358	14.084	14.820	15.400	14.805	-595	-3,9
totaal vestigingen	13.744	14.614	15.340	15.765	15.094	-671	-4,3
ontwikkeling vestigingen (%)	6,2	6,3	5,0	2,8	-4,3		

Afname in veel branches

In de gemeente Groningen stonden per 1 april 2013 131.654 arbeidsplaatsen geregistreerd waarvan 4.457 uitzendkrachten. In dit meetjaar was er een afname van 3.801 arbeidsplaatsen. Dit is een afname van 2,8 procent. De crisis die al een aantal jaren duurt vertaalt zich nu in een daling van de werkgelegenheid. De afname van de werkgelegenheid is het resultaat van een aantal ontwikkelingen. Zo zijn er ruim 1.700 vestigingen gestopt met in totaal ruim 5.000 medewerkers. Hiervan waren 1.300 eenmansbedrijven. Ook zijn er 1.040 nieuwe vestigingen bijgekomen, met in totaal 1.600 werkzame personen. Dit zijn bijna allemaal eenmanszaken, slechts 50 hebben meer dan 1 werkzaam persoon. Bij 1400 vestigingen was er groei van het aantal medewerkers. Dat leidde tot een totale groei van 8.600 werkzame personen. Afname zien we bij 1.800 vestigingen, wat leidde tot een afname van het totaal aantal werkzame personen van 8.900. Bij 10.500 vestigingen zien we geen verandering in het personeelsaantal. Wel zijn er verschuivingen van full- naar parttime en andersom. In de detailhandel bijvoorbeeld werken minder fulltimers en meer parttimers. In de schoonmaakbranche is dit juist andersom.

In de meeste sectoren is de werkgelegenheid afgenomen. De grootste afname zien we in de bouw, de handel en de horeca en binnen de sector vervoer bij de post. De medische sector kende een groei van de werkgelegenheid. Deze komt helemaal voort uit groei bij de ziekenhuizen.

Figuur 1. Werkgelegenheid vast personeel naar arbeidsduur en geslacht, index, 2003 = 100

Meer vrouwen

Van de vaste arbeidsplaatsen is 83 procent in voltijddienst. (Voltijd wil in dit onderzoek zeggen 12 uur of meer per week.) Dit is een lager percentage dan in de vorige meetperiode.

Onder de werkzame personen met een vaste arbeidsplaats neemt het aandeel vrouwen nog steeds toe. Was van de vaste krachten in 2003 nog 45 procent vrouw, in dit meetjaar is dat percentage gestegen tot 49 procent.

Gedurende het meetjaar april 2012-april 2013 is het aantal werkzame personen, zowel bij de mannen als de vrouwen, in voltijd en in deeltijd afgenomen. Opvallend is dat van de totale daling 60 procent mannen in voltijddienst betreft; 2.250 van het totaal van de 3.800 werkzame personen. Deze grote daling van het aantal mannen zien we in de industrie, in de bouw en in de schoonmaak (als onderdeel van de zakelijke dienstverlening).

Het totaal aantal uitzendkrachten is afgenomen, van 4.800 naar 4.550. Alleen hier zien we juist weer een lichte groei van het aantal mannen in voltijddienst (in de industrie).

Ontwikkelingen naar branche

Tabel 2. Arbeidsplaatsen en vestigingen naar branche

vestigingen	2011	2012	2013	ontw. 2012-2013	
				abs	perc.
Landbouw, industrie en bouw	1.410	1.392	1.313	-79	-5,7
Handel en horeca	3.242	3.205	3.050	-155	-4,8
Commerciële dienstverlening	5.782	6.049	5.805	-244	-4,0
Niet-comm. dienstverlening	4.906	5.119	4.926	-193	-3,8
totaal	15.340	15.765	15.094	-671	-4,3
arbeidsplaatsen					
Landbouw, industrie en bouw	14.450	14.118	12.927	-1.191	-8,4
Handel en horeca	22.514	22.889	21.671	-1.218	-5,3
Commerciële dienstverlening	37.420	37.450	35.533	-1.917	-5,1
Niet-comm. dienstverlening	61.323	60.998	61.523	525	0,9
totaal	135.707	135.455	131.654	-3.801	-2,8

Groningen is een dienstestad

In Groningen vinden we de meeste werkgelegenheid in de dienstverlening. In vergelijking met het landelijke beeld kent Groningen relatief veel werkgelegenheid in de sectoren zakelijke dienstverlening en zorg. Groningen is geen industriestad. Ook de bouw is niet ruim vertegenwoordigd.

De dienstverlening heeft in Groningen een verzorgende functie voor de omgeving. Landelijk is de handel de grootste sector, in Groningen komt deze sector op de derde plaats. De horeca is in Groningen oververtegenwoordigd. Dit komt o.a. door de aanwezigheid van heel veel jongeren in Groningen omdat het heel sterk een studentenstad is.

Door de ontwikkelingen in dit meetjaar is de sterke vertegenwoordiging van de niet-commerciële dienstverlening nog sterker geworden. Dit geldt vooral voor de overheid en de zorgsector. In Groningen werken veel mensen voor de overheid, mede door concentratie van rijksdiensten. De niet-commerciële dienstverlening als totaal kende tot voor kort structureel een groei. Dit is over het laatste meetjaar niet meer het geval. Dit komt mede door bezuinigingen vanuit het rijk.

Tabel 3. Werkgelegenheid detailhandel en horeca in het centrum

gebied	2012		2013	
	vest.	wzp	vest.	wzp
binnenstad (binnen de diepen)	2.160	17.977	2.024	16.788
wv Detailhandel en Horeca	809	6.821	751	6.291
overig centrum	1.239	5.358	1.169	5.442
wv Detailhandel en Horeca	222	1.359	213	1.326
totaal centrum	3.399	23.335	3.193	22.230
wv Detailhandel en Horeca	1.031	8.180	964	7.617

overig Centrum = Binnenstad Noord, Binnenstad Oost en omgeving Westershaven

Ook binnen de diepen daling van de werkgelegenheid

De stad Groningen kende in dit meetjaar 1.573 detailhandelsvestigingen en 711 vestigingen in de horeca. Bijna de helft van de Horeca en 43 Procent van de detailhandel vinden we in het centrum. Daarmee zijn deze twee bedrijfstakken samen goed voor 30 procent van de vestigingen en voor ruim een derde van de werkgelegenheid in de binnenstad. Het aantal vestigingen en de werkgelegenheid binnen de diepen zijn afgenomen, beide met ruim 6 procent. Net buiten de diepen is de werkgelegenheid licht gestegen.

Tabel 4. Ontwikkeling van branches waarop de gemeente focust

aantal vestigingen	2011	2012	2013	ontw. 2012-2013	
				abs	perc.
Healthy ageing	344	355	338	-17	-4,8
Energie	354	364	344	-20	-5,5
Leisure	1.140	1.142	1.097	-45	-3,9
ICT sector	1.195	1.252	1.197	-55	-4,4
Creatieve sector	2.648	2.789	2.684	-105	-3,8
aantal arbeidsplaatsen					
Healthy ageing	22.381	21.821	22.182	361	1,7
Energie	4.862	4.930	4.782	-148	-3,0
Leisure	8.972	9.126	8.517	-609	-6,7
ICT sector	9.002	9.173	9.276	103	1,1
Creatieve sector	5.955	5.812	5.632	-180	-6,5

Het economische programma G-kracht

Sinds 2010 werkt de gemeente Groningen met het economische beleidsprogramma G-Kracht. Dit programma richt zich onder andere op de sectoren healthy ageing, energie en leisure. De ICT sector ondersteunt deze sectoren.

Energie

De sector energie omvat bedrijven die zich bezighouden met energie en afval. Veel bedrijven houden zich bezig met advies. Dit zijn over het algemeen kleine vestigingen. Grote vestigingen in deze groep zijn de energieleveranciers. Het aantal in deze sector werkzame personen ligt tamelijk stabiel op een kleine 5.000. In het afvalbeheer zien we een afname van ruim 100 werkzame personen. De oorzaak van deze afname is administratief, omdat onderdelen van de Milieudienst nu zijn ondergebracht in de sector overheid. Het aantal adviesbureaus nam af. Het gaat hier vooral om kleine bedrijven.

Healthy ageing

Met 22.182 werkzame personen is de sector healthy ageing in Groningen de grootste. In vergelijking met andere grote en middelgrote steden heeft Groningen relatief veel banen in de gezondheidszorg en in het welzijn.

Bij de vorige meting zagen we binnen deze sector een daling van de werkgelegenheid, veroorzaakt door een grote daling in de thuiszorg en een geringe daling binnen de preventieve gezondheidszorg. In het laatste meetjaar was er binnen de ziekenhuizen een groei te zien alsmede een daling binnen het onderzoek op het gebied van gezondheidszorg.

De ICT-sector.

Het aantal werkzame personen in de ICT-sector schommelt rond 9.000. Binnen de ICT is computerservice en informatietechnologie de grootste groep. Deze groep kende het afgelopen jaar een afname van de werkgelegenheid. Vooral door toename van de werkgelegenheid in de callcenters is de sector als totaal in dit meetjaar gegroeid. Het aantal werkzame personen wisselt hier tussen 2.400 en 3.800. De fluctuaties binnen deze branche hebben niet te maken met de crisis maar meer met ontwikkelingen in de sector zelf.

Leisure

De sector leisure omvat vestigingen in het toerisme, de cultuur, de horeca en de sport. Bijna alle branches binnen deze groep kenden in het meetjaar een afname in werkgelegenheid. De grootste afname zien we binnen de horeca. Dit is ook grootste bedrijfstak binnen deze sector.

De creatieve sector

De creatieve sector bestaat uit de deelgroepen kunsten, media en entertainment en creatieve zakelijke dienstverlening. De binnen deze groep werkzame personen zijn vaak zzp'er. Binnen deze sector is de grootste afname over het laatste meetjaar die van 100 uitzendkrachten bij de theaters. Verder zien we een afname bij de architecten.

Werkgelegenheid naar grootte van de vestigingen

Tabel 5. Grootte van de vestigingen in 2013

grootte	werkzame personen		vestigingen		werkzame personen	
	abs.	perc.	abs.	perc.	abs.	perc.
0-vestiging	geen		289	1,9	0	0,0
zonder full timers			2.514	16,7	3.119	2,4
eenmansbedrijven	1		7.657	50,7	8.584	6,5
klein	2 t/m 9		3.318	22,0	17.863	13,6
middel	10 t/m 99		1.157	7,7	41.067	31,2
groot	100 +		159	1,1	61.021	46,3
totaal			15.094	100	131.654	100

Helft werkgelegenheid bij 1 procent van de vestigingen

Bijna de helft van het aantal werkzame personen vinden we bij vestigingen met 100 of meer medewerkers. Dit is maar één procent van het aantal vestigingen. De grootste werkgevers in de gemeente zijn het UMCG en de Rijksuniversiteit. Grote vestigingen zijn er vooral bij de overheid, het onderwijs, de nutsbedrijven en in de gezondheidszorg en het welzijn. Binnen de zakelijke dienstverlening vinden we de grote vestigingen onder meer in de schoonmaak en bij de callcenters.

Kleine vestigingen zien we veel bij de adviesbureaus en in de ICT, in medische praktijken en in de kunst. Bij de grote vestigingen is het aantal arbeidsplaatsen in dit meetjaar toegenomen van 60.241 naar 61.021 werkzame personen. Bij alle andere grootteklassen was er een afname, zowel van het aantal vestigingen als van het aantal arbeidsplaatsen. Van de vestigingen met één werkzaam persoon beschouwt 89 procent zich als ZZP'er.

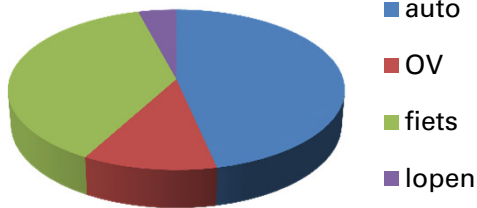
Personeel naar woonplaats

Tabel 6 Werkzaam vast personeel naar woongebied, 2013 (percentages)

	stad	regio	overig	Friesland	buiten	Onbekend
		Groningen-Assen	Gron/Drenthe		Noord Nederland	
Landbouw, industrie en bouw	40%	21%	21%	3%	2%	13%
Handel en horeca	62%	15%	11%	2%	1%	10%
Comm. dienstverlening	51%	14%	15%	4%	2%	15%
Niet comm. dienstverl.	52%	21%	15%	4%	2%	6%
totaal	53%	18%	15%	4%	1%	9%

De helft van de medewerkers woont buiten de stad

Van alle in de stad werkende mensen woont bijna de helft buiten de stad. Dit is al jaren het geval. Aan de vestigingen is gevraagd waar de medewerkers wonen. Deze vraag is voor 52 procent van de vestigingen beantwoord. Tabel 6 toont de verdeling naar gebied. Van de werkzame personen komt 18 procent uit de regio Groningen-Assen. Van de beroepsbevolking die woont in Bedum en Haren bijvoorbeeld werkt bijna de helft in de stad. De medewerkers in de handel en vooral die in de horeca wonen vaker dan gemiddeld in de stad. Ook in de sector cultuur en recreatie binnen de niet commerciële dienstverlening is dit het geval. Van de werknemers in de bouw wonen juist weinig in de stad. Dit geldt ook voor die van financiële instellingen; deze mensen wonen relatief vaak in Friesland of buiten het Noorden.

Auto populair vervoermiddel

Aan alle gevestigden is gevraagd met welk vervoermiddel de medewerkers naar hun werk komen. Voor 41 procent van het aantal vestigingen kwam er antwoord op deze vraag. De auto blijkt het populairste vervoermiddel, vooral in de industrie en de bouw. De fiets komt op een goede tweede plaats, vooral in de handel, de horeca en in het onderwijs. Medewerkers in de handel en de horeca wonen dan ook het dichtst bij hun werk. De medewerkers van de overheid maken het meest gebruik van het openbaar vervoer. Het lopen naar het werk betreft voor een deel mensen die (dicht)bij hun werk wonen of mensen die op twee verschillende wijzen naar hun werk komen.

Vacatures

Tabel 7. Vacaturegraad

	2011	2012	2013	
Industrie en bouw	2,7	0,9	2,5	Het aantal vacatures neemt niet af Aan alle gevestigden hebben we gevraagd aan te geven hoeveel vacatures zij hadden. 32 Procent heeft deze vraag beantwoord. De vacaturegraad is het aantal vacatures per 100 werkzame personen.
Handel en horeca	2,2	2,1	3,2	
Commerciële dienstverlening	4,6	2,8	5,4	
Niet-commerciële dienstverl.	1,1	0,7	0,9	
totaal	2,4	1,5	2,7	

Deze vacaturegraad blijkt na een afname in de vorige meting nu weer te zijn toegenomen. We zien grote verschillen tussen de sectoren. In de niet-commerciële dienstverlening is de vacaturegraad verreweg het laagst Binnen de commerciële dienstverlening is de zakelijke dienstverlening de sector met de hoogste vacaturegraad: Hier is de vacaturegraad in dit meetjaar toegenomen van 6,6 naar 10,1. De sector met de laagste vacaturegraad is de zorg.

Verwachtingen voor de toekomst

Tabel 8. Percentage vestigingen dat een verandering van het aantal werkzame personen verwacht

	over 2012-2013		over 2013-2014		Toekomstverwachtingen werkgelegenheid van de bedrijven Naast de vacaturegraad kennen we ook de verwachting voor de nabije toekomst van het aantal werkzame personen als maat voor de werkgelegenheidsontwikkeling. Per vestiging kon men aangeven of men een toename of een afname van de werkgelegenheid verwachtte.
	toename	afname	toename	afname	
Landbouw, industrie en bouw	7,0	7,2	3,5	3,1	
Handel en horeca	9,5	5,9	4,9	5,0	
Commerciële dienstverlening	9,4	3,8	4,9	1,6	
Niet comm. Dienstverlening	5,0	5,7	3,1	2,4	
totaal	7,9	5,2	4,2	2,7	

Vóór 2009, wij bedoelen hier voor de economische crisis, waren deze verwachtingen veel optimistischer dan na 2009. Voor dit meetjaar heeft 60 procent van de vestigingen deze vraag beantwoord. In het laatste meetjaar verwachten relatief veel bedrijven geen verandering van het aantal personeelsleden. De verhouding tussen de aantallen vestigingen die een toename verwachten en zij die juist een afname verwachten is als totaal nagenoeg gelijk aan die in de vorige meting. Tussen branches zijn er wel grote verschillen. Binnen de handel en de horeca is men een stuk pessimistischer dan vorig jaar. De commerciële dienstverlening, vooral de financiële sector is juist veel optimistischer

Vestigingen met verhuisplannen

Tabel 9. Aantal vestigingen dat verhuisplannen heeft

Verhuisplannen	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014
Ja	669	587	692	592
Nee	9.724	9.226	9.629	5.008
% ja t.o.v. ja + nee	6,4	6,0	6,7	10,6
bestemming verhuisplannen				
gemeente Groningen	389	357	345	286
regio Groningen-Assen	27	32	33	24
elders	61	88	113	85
nog niet bekend	38	26	87	137
niet ingevuld	154	84	114	60

De verhuiscapaciteit neemt toe

Het percentage vestigingen dat verhuisplannen heeft was op 1 april 2013 met 10,6 procent, veel hoger dan voorgaande jaren. Van deze bedrijven is het grootste deel van plan binnen de regio te blijven: In de laatste meting geeft 48 procent Groningen als bestemming aan en vier procent de omliggende regio. Bijna een kwart weet nog niet waar men naar toe wil, dit is ook een groter deel dan voorgaande jaren.

Werkgelegenheid op bedrijvenconcentratiegebieden

Tabel 10. Werkgelegenheid en vestigingen op bedrijventerreinen

terrein	2012		2013	
	vest.	wzp	vest.	wzp
Winschoterdiep	230	4.160	223	3.926
Eemskanaal	106	2.952	98	2.993
Euvelgunne	146	1.969	140	1.685
Driebond	159	2.626	143	2.411
Oosterhoogebrug	88	411	87	338
Damsterdiep	46	264	36	201
Antillenstraat- de Vogels	69	351	74	265
Het Witte Lam	84	1.047	80	1.011
Ulgersmaweg	76	496	74	387
Ulgersmaborg	63	484	59	342
De Hoogte	37	407	44	434
Zernike science park	115	2.076	101	1.861
Reitdiep	46	453	40	579
Hoendiep	136	1.483	125	1.385
Peizerweg/Suikerunie	63	2.698	64	2.429
Hoogkerk oost	13	186	12	180
Hoogkerk Vierverlaten	32	521	35	521
Westpoort	11	175	11	177
Kranenburg	32	1.515	34	1.153
Eemspoort	362	6.016	349	5.756
Ulgersmaborg noord	35	150	31	133
totaal bedrijventerreinen	1.949	30.440	1.860	28.167

Zuidoost en de kantorenlocaties hebben de meeste werkgelegenheid

Meer dan de helft van de gemeentelijke werkgelegenheid is geconcentreerd op de bedrijventerreinen of kantorenlocaties. Van de werkgelegenheid op de bedrijventerreinen concentreert 60 procent zich in het gebied Zuidoost. De bedrijventerreinen kennen een daling van 5,5 procent van de werkgelegenheid. Dit is meer dan de daling binnen de gemeente als totaal.

Tabel 11. Werkgelegenheid en vestigingen op kantoorlocaties

gebied	2012		2013	
	vest.	wzp	vest.	wzp
van Swieten	152	7.199	150	7.061
Stationsgebied	60	4.601	58	4.941
Martini trade park	80	2.647	78	2.598
Kempkensberg	24	3.580	19	3.877
Europapark	205	4.695	200	4.609
Hunzepark	16	705	16	693
UMCG en omgeving	110	12.861	112	13.330
Universiteitscomplex/Zernike	48	4.553	46	4.749
Park de Meeuwen	52	717	48	660
totaal kantoorcomplexen	747	41.558	727	42.518

Toename werkgelegenheid op kantoorlocaties

Bij de kantorenlocaties als totaal zien we op veel locaties een toename van de werkgelegenheid. Deze toename is relatief het grootst op de Kempkensberg en in het Stationsgebied. Het Martini-Trade Park kent al een aantal jaren een afname van de werkgelegenheid.

Tabel 12. Aantal vestigingen en werkzame personen naar bedrijfstak, 1 april

		vestigingen		werkzame personen		ontwikkeling 2012-2013	
		2012	2013	2012	2013	abs	perc.
A Landbouw		49	47	98	94	-4	-4%
01	Landbouw en veeteelt	48	46	97	93	-4	-4%
02,B	Bosbouw, mijnbouw	1	1	1	1	0	0%
C Industrie		511	480	6.738	6.312	-426	-6%
10	Voedingsmiddelen	35	33	442	450	8	2%
11	Dranken	5	4	52	42	-10	-19%
12	Tabaksproducten	2	2	303	290	-13	-4%
13	Textiel	12	9	65	50	-15	-23%
14-15	Kleding, lederwaren en schoenen	19	21	21	24	3	14%
16	Houtbewerking, kurk, riet- en vlechtwerk	21	21	84	72	-12	-14%
17	Papier en karton	6	5	191	195	4	2%
18	Drukkerijen, reproductie van opgenomen media	74	68	582	531	-51	-9%
20	Chemische producten	4	4	61	56	-5	-8%
21	Farmaceutische producten	6	6	149	116	-33	-22%
22	Rubber en kunststof	12	11	194	182	-12	-6%
23	Overige niet-metaalhoudende minerale producten	20	19	104	104	0	0%
24-25	Metaal	70	63	665	546	-119	-18%
26	Computers, elektronische en optische apparatuur	14	12	151	142	-9	-6%
27	Elektrische apparatuur	7	6	69	79	10	14%
28	Overige machines en apparaten	16	15	914	1.056	142	16%
29	Auto's, aanhangers	4	4	27	26	-1	-4%
30	Overige transportmiddelen	11	9	34	29	-5	-15%
31	Meubels	76	73	267	207	-60	-22%
32	Overige goederen	64	62	2.216	1.987	-229	-10%
33	Reparatie en installatie van machines	33	33	147	128	-19	-13%
D/E Nutsbedrijven, milieu		28	25	2.509	2.407	-102	-4%
35	Gas en elektriciteit	8	8	1.941	1.985	44	2%
36	Waterbedrijven	2	2	246	235	-11	-4%
38	Afvalinzameling en recycling	17	14	321	186	-135	-42%
39	Sanering en overig afvalbeheer	1	1	1	1	0	0%
F Bouw		804	761	4.773	4.114	-659	-14%
41	Algemene burgerlijke utiliteitsbouw	360	333	1.294	1.137	-157	-12%
42	Grond- water en wegenbouw	27	25	371	218	-153	-41%
43	Gespecialiseerde bouw	417	403	3.108	2.759	-349	-11%
G Handel		2.457	2.339	16.490	15.689	-801	-5%
45	Automotive	267	259	1.604	1.489	-115	-7%
46	Groothandel	547	507	3.427	3.132	-295	-9%
47	Detailhandel	1.643	1.573	11.459	11.068	-391	-3%
H Vervoer en opslag		302	272	3.576	3.122	-454	-13%
49	Vervoer over land	97	92	1.553	1.555	2	0%
50	Vervoer over water	61	52	404	327	-77	-19%
51	Luchtvaart	1	1	1	1	0	0%
52	Opslag en dienstverlening voor het vervoer	78	74	360	318	-42	-12%
53	Post- en koeriers	65	53	1.258	921	-337	-27%
I Horeca		748	711	6.399	5.982	-417	-7%
55	Logiesverstrekking	54	53	513	515	2	0%
56	Eet- en drinkgelegenheden	694	658	5.886	5.467	-419	-7%
J Informatie en communicatie		1.366	1.318	6.786	6.591	-195	-3%
58	Uitgeverijen	70	70	620	816	196	32%
59	Productie van films, TV en geluid	177	180	427	401	-26	-6%
60	Radio en TV omroepen	5	5	132	131	-1	-1%
61	Telecommunicatie	21	20	770	773	3	0%
62	Dienstverlening op het gebied van informatietechnologie	902	870	4.412	4.089	-323	-7%
63	Dienstverlening op het gebied van informatie	191	173	425	381	-44	-10%

vervolg tabel 12

	vestigingen		werkzame personen		ontwikkeling 2012-2013	
	2012	2013	2012	2013	abs	perc.
K Financiële instellingen	170	150	1.789	1.733	-56	-3%
64 Banken, kredietverstrekking	50	40	736	633	-103	-14%
65 Verzekeringen	10	10	677	746	69	10%
66 Overige financiële dienstverlening	110	100	376	354	-22	-6%
L Onroerend goed	226	217	1.244	1.207	-37	-3%
68 Verhuur van en handel in onroerend goed	226	217	1.244	1.207	-37	-3%
M Advisering en onderzoek	3.298	3.196	10.405	9.995	-410	-4%
69 Rechtskundige dienstverlening, accountancy	420	434	2.426	2.293	-133	-5%
70 Holdings (niet financieel), organisatie-adviesbureaus	1.056	1.006	2.333	2.375	42	2%
71 Architecten, keuring en controle	395	378	1.993	1.827	-166	-8%
72 Spoor- en ontwikkelingswerk	100	96	1.044	878	-166	-16%
73 Reclame en marktonderzoek	681	641	1.680	1.739	59	4%
74 Industrieel ontwerp, overige consultancy	627	624	835	793	-42	-5%
75 Veterinaire dienstverlening	19	17	94	90	-4	-4%
N Overige zakelijke dienstverlening	687	652	13.650	12.885	-765	-6%
77 Verhuur van auto's en overige roerende goederen	97	86	502	403	-99	-20%
78 Arbeidsbemiddeling, uitzendbureaus	241	219	3.427	3.258	-169	-5%
79 Reisbemiddeling, toerisme	80	83	468	429	-39	-8%
80 Beveiliging en opsporing	20	21	1.103	1.014	-89	-8%
81 Facility management, reiniging en landschapsverzorging	150	153	3.693	2.978	-715	-19%
82 Overige zakelijke dienstverlening	99	90	4.457	4.803	346	8%
O/U Overheid	68	64	12.035	12.237	202	2%
841 Openbaar bestuur	41	37	7.239	7.524	285	4%
842 Overheidsdiensten	24	24	2.929	3.000	71	2%
843 Verplichte sociale verzekeringen	3	3	1.867	1.713	-154	-8%
99 Consulaten	0	0	0	0	0	0%
P Onderwijs	909	854	14.454	14.405	-49	0%
852 Primair onderwijs	68	66	1.529	1.508	-21	-1%
853 Voortgezet onderwijs	77	73	3.756	3.724	-32	-1%
854 Tertiair onderwijs	67	66	7.969	8.076	107	1%
855 Overig onderwijs	691	643	1.194	1.091	-103	-9%
856 Dienstverlening voor het onderwijs	6	6	6	6	0	0%
Q Gezondheids- en welzijnszorg	1.770	1.693	28.525	28.932	407	1%
861 Ziekenhuizen	21	21	13.704	14.336	632	5%
862 Medische- en tandheelkundige praktijken	367	368	1.855	1.877	22	1%
869 Paramedische praktijken en overige gezondheidszorg	847	774	3.588	3.446	-142	-4%
87 Verpleging, verzorging en begeleiding met overnachting	77	75	4.147	4.050	-97	-2%
88 Maatschappelijke dienstverlening	458	455	5.231	5.223	-8	0%
R Cultuur, sport en recreatie	1.571	1.533	3.616	3.573	-43	-1%
90 Kunst	1.331	1.297	1.898	1.784	-114	-6%
91 Culturele instellingen	58	54	504	521	17	3%
92 Loterijen en kansspelen	14	13	289	270	-19	-7%
93 Sport en recreatie	168	169	925	998	73	8%
S Overige dienstverlening	801	782	2.368	2.376	8	0%
94 levensbeschouwelijke en politieke organisaties, hobbyclubs	121	120	1.049	1.086	37	4%
95 Reparatie van computers en consumentenartikelen	104	102	146	140	-6	-4%
96/97 Wellness en overige dienstverlening, uitvaartbranche	576	560	1.173	1.150	-23	-2%
totaal	15.765	15.094	135.455	131.654	-3.801	-2,8%

Opmerking: Vanwege administratieve wijzigingen in de registratie van personeel door bedrijven zijn er elk jaar schommelingen in de aantallen. Het effect daarvan voor onze gemeente ligt meestal rond één procent van het aantal werkzame personen. Zo'n afwijking ontstaat bijvoorbeeld wanneer bij een bedrijf personeel geregistreerd wordt op een vestiging buiten de gemeente, terwijl de werklocatie van dat personeel in de gemeente Groningen blijft.